

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ТА СПОРТУ
КАФЕДРА ОЛІМПІЙСЬКОГО І ПРОФЕСІЙНОГО СПОРТУ**

**ТАКТИЧНА ПОБУДОВА ГРИ БАСКЕТБОЛІСТІВ У
СТУДЕНТСЬКІЙ БАСКЕТБОЛЬНІЙ ЛІЗІ**

Кваліфікаційна робота

на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

Виконав: студент IV курсу 421 групи
денної форми навчання
Спеціальності 017 Фізична культура і спорт
Освітньо-професійної програми «Фізична
культура і спорт»
Колісніченко Олексій Валентинович

Керівник кандидат наук з фізичного
виховання та спорту, доцент Євгеній
Стрикаленко

Рецензент директор ДЮСШ № 6
м. Херсона Галина Метела

Херсон – 2021

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. Теоретичні аспекти тактичної підготовки баскетболістів.....	6
1.1. Види підготовки в сучасному баскетболі.....	6
1.3. Основи тактичної підготовки баскетболістів.....	11
1.4. Особливості вибору тактики на гру баскетбольної команди.....	18
РОЗДІЛ 2. Організація та методи дослідження.....	21
2.1. Організація дослідження.....	21
2.2. Методи дослідження.....	23
РОЗДІЛ 3. Результати дослідження та їх обговорення.....	30
3.1. Дослідження тактичної побудови гри студентської баскетбольної команди «ОДМА».....	30
3.2. Дослідження тактичної побудови гри студентської баскетбольної збірної «ХДУ».....	32
3.3. Особливості тактичної побудови гри команд в студентській баскетбольній лізі.....	34
ВИСНОВКИ.....	37
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	39

ВСТУП

Актуальність. Високий рівень розвитку сучасного баскетболу вимагає вдосконалення системи підготовки спортсменів на різних етапах багаторічної підготовки з застосуванням інноваційних, досконалих засобів та методів спортивного тренування [4, 11, 17].

На сьогодні від рівня тактично підготовленості баскетболістів багато в чому залежить підсумковий змагальний результат. Саме тактична побудова гри баскетболістів обумовлює зміст роботи, конкретизує функціональні обов'язки баскетболістів у команді в різних ігрових ситуаціях, сприяє формуванню особистого стилю гри команди. Все вище зазначене вимагає від тренерського штабу постійного пошуку інноваційних засобів та методів техніко-тактичної підготовки [5, 16]. Створення тактичної схеми на гру дозволить команді максимально ефективно використати сильні сторони власної команди з мінімізацією можливостей команди суперників.

На думку Е.Ю. Дорошенко, Є.Р. Яхонтова, В.М. Корягіна, В.М. Мухіна, В.З. Бабушкіна, З.М. Хромаєва, Л.Ю. Поплавського, Є.В. Мурзіна, А.В. Обухова тактична підготовка команд, які приймають участь у змаганнях високого рівня, має бути пристосована до складу команди, особливостей її працездатності та завдань, які команда буде вирішувати у цих змаганнях. В арсеналі кожної команди обов'язково повинно бути велика кількість різноманітних техніко-тактичних схем, які команда готова виконати в будь-який момент гри не втрачаючи ефективності від змагальної діяльності [1, 5, 10, 21, 25].

Якість гри під час змагань залежить від раціонального поєднання дій як в захисті так і в нападі. Саме вміння розкрити сильні сторони одного компоненту з застосуванням коронних прийомів іншого багато в чому зумовлює вдалий виступ команди протягом змагань. На думку багатьох фахівців [2, 13, 18] активний захист – фундамент прогресу баскетболу. Акцент тренера на гру в захисті допомагає навіть команді

середнього класу грати добре. Недоліки в під час використання персонального захисту обумовлені невдалими діями конкретних гравців, яких можна замінити дублерами. У тактичній підготовці в командах високого рівня велику увагу приділяють різним варіантам захисту.

З. Хромаєв, Є. Мурзін, Л. Поплавський, А. Обухов вважають, що із здобуттям Україною статусу незалежної країни вітчизняний баскетбол вийшов на світову арену, тому виступи національних і молодіжних збірних команд України в міжнародних офіційних змаганнях, виявили низку проблем у підготовці баскетбольних резервів, а саме дитячого та студентського баскетболу [21]. Ці проблеми пов'язані насамперед з тим, що більшість тренерів України не мають потрібної теоретичної та достатньо практичної підготовки і, як наслідок, не достатньо володіють сучасними засобами та методами підготовки баскетболістів. Саме тому дослідження даної теми є досить актуальним на сьогоднішній день.

Об'єктом дослідження є змагальна діяльність баскетболістів української студентської баскетбольної ліги.

Предметом дослідження є тактична побудова гри студентських баскетбольних збірних південного регіону.

Мета дослідження полягає в дослідженні ефективності вибору різних тактичних схем в ході змагальної діяльності студентських команд.

Виходячи з мети, об'єкту та предмету дослідження були поставлені наступні **завдання**:

1. теоретично розкрити питання особливостей класифікації тактичних дій та взаємодій, факторів, що впливають на вибір тактичної побудови гри;
2. дослідити зміст тактичної побудови гри студентських баскетбольних команд;
3. визначити особливості побудови тактичних дій баскетболістів студентських збірних півдня України.

Для вирішення поставлених завдань нами були використані наступні **методи дослідження**:

- аналіз та узагальнення літературних джерел;
- методика визначення тактичної побудови гри;
- методи математичної статистики.

Практична значущість роботи полягає в тому, що знання особливостей тактичної побудови гри в студентських баскетбольних клубах дозволить тренерам внести корективи в тренувальний процес, що сприятиме підвищенню рівня тактичної підготовки дитячих та юнацьких команд та більш вдалому виступу на змаганнях різного рівня.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота для здобуття рівня вищої освіти «бакалавр» складається зі вступу, трьох розділів, висновку, списку використаних джерел. Робота надрукована на 38 сторінках комп'ютерного тексту, містить 2 таблиці та ілюстрована 2 рисунками. При написанні кваліфікаційної роботи використано 26 джерел.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ТАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ БАСКЕТБОЛІСТІВ

1.1. Види підготовки в сучасному баскетболі.

На думку спеціалістів з баскетболу З.М. Хромаєва, А.Д. Леонова, Б. Коузі, Ф. Пауера завданнями, які необхідно виконати в тренувальному процесі баскетболістів є:

- навчання необхідним техніко-тактичним діям баскетболістів;
- розвиток всіх необхідних для змагальної діяльності фізичних якостей та функціональних можливостей організму спортсмена;
- формування необхідних морально-вольових якостей та формування психологічної стійкості перед змагальною діяльністю спортсменів;
- придбання необхідного практичного досвіду та отримання теоретичних основ з обраного виду спорту, які є необхідною умовою для ефективної тренувальної та успішної змагальної діяльності;
- вдосконалення різних сторін підготовленості та створення максимально наближених до змагальної діяльності умов.

Описані вище завдання спортивного тренування визначають основні напрямки спортивної підготовки: загальну та спеціальну фізичну, техніко-тактичну, теоретично-методичну, психологічну та інтегральну.

В ході *теоретичної* підготовки баскетболісти повинні отримати основні теоретичні відомості про вид спорту, вивчити основи правил гри в баскетбол, узагальнити основні засоби та методи спортивної підготовки баскетболістів, дослідити основи медико-біологічного забезпечення тренувального процесу. За рахунок підвищення теоретичних знань змагальна діяльність баскетболіста набуває більшої

ефективності та раціональності, що дозволяє бути максимально корисним для змагальної діяльності команди [18, 21, 41].

За даними провідних фахівців зі спортивного тренування психологічна підготовка умовно поділяється на загальну та спеціальну підготовку.

Загальна *психологічна* підготовка спрямована на виховання морально-вольових якостей та спеціалізованого сприйняття спортсмена: уваги, спостережливості, кмітливості, зорової та слухової чутливості, тактичного мислення тощо.

Завданням спеціальної психологічної підготовки є формування тих психологічних характеристик, які дозволять спортсмену досягти максимально високих результатів в змагальній діяльності.

Психологічна підготовка передбачає пристосування психічних характеристик до особливостей тренувальної та змагальної діяльності в баскетболі. Психологічна підготовки здійснюється за допомогою комплексу зовнішніх та внутрішніх впливів. Правильно організоване тренування дозволяє створювати модель поведінки баскетболіста в процесі змагальної ситуації під впливом різноманітних ситуацій, які постійно змінюються [10].

Створення умов, які максимально модулюють змагальну діяльність – головне завдання ефективності тренування. Проте в команді також доволі важливим створення максимально комфортного клімату, відчуття взаємовиручки та схильності до спільної праці використовуючи індивідуальні особливості кожного з гравців.

Фізична підготовка – це тривалий та складний процес, головним завданням якого є різнобічний та спеціальний розвиток, удосконалення життєво важливих фізичних якостей, підвищення функціональних можливостей та зміцнення здоров'я спортсмена. Від розвитку домінуючих фізичних якостей та функціональної підготовленості баскетболістів багато в чому залежить швидкість оволодіння технічним

прийомом, вдале поєднання вивчених раніше з новими складними прийомами, а також вміння їх раціонально реалізувати під час виконання різноманітних тактичних схем та комбінацій. Зазвичай баскетболіст, який має більш високі показники фізичної підготовленості, вправніше виконує ефективні змагальні дії долаючи при цьому значні психічні напруження. Баскетболісти з високими показниками фізичної підготовленості більш спокійно долають втому психічного напруження.

В сучасному спорті фізичну підготовку прийнято розділяти на дві складові загальна фізична підготовка (ЗФП) та спеціальна фізична підготовка (СФП) [15].

Загальна фізична підготовка передбачає гармонійний розвиток всіх фізичних якостей людини, не акцентуючи увагу на розвитку певних якостей. Під час загальної фізичної підготовки відбувається зміцнення організму спортсмена та його функціональних можливостей. Основними засобами загальної фізичної підготовки є загальнорозвиваючі вправи, а також вправи, які не є схожими за структурою на змагальні вправи. Використання загальнорозвиваючих засобів позитивно впливає на розвиток тих якостей, які в тренувальній діяльності залишаються недорозвиненими.

Процес загальної фізичної підготовки триває протягом всієї спортивної кар'єри спортсмена. Без загальної фізичної підготовки не можливо казати про ефективну побудову тренувального процесу. Вона є складовою частиною тренувального процесу, яка проводиться в різні періоди річного циклу підготовки. В залежності від рівня підготовленості спортсмена частка часу, що відводиться на загальну фізичну підготовку змінюється. Найбільший відсоток часу припадає на етап початкової підготовки, а найменший на етап збереження спортивних досягнень.

Спеціальна фізична підготовка – це процес цілеспрямованого розвитку фізичних якостей та підвищення функціональних можливостей

баскетболістів, що є основними в досягненні високого змагального результату. Зазвичай високий рівень спеціальної фізичної підготовленості дозволяє суттєво впливати на ефективність процесу вдосконаленні різноманітних техніко-тактичних дій, підвищувати рівень впевненості у власних діях, а також формує психологічну стійкість до збиваючих факторів.

Головна мета спеціальної фізичної підготовки – максимальний розвиток спеціальних фізичних якостей: спеціальної сили, швидкості, спритності, гнучкості, витривалості. Для розв'язання даного завдання використовують спеціальні підготовчі вправи з характерною для всіх головних вправ координацією, напруженням, темпом та ритмом рухів.

Спеціальна фізична підготовка базується на загальній руховій підготовленості гравців, тому до неї слід переходити лише тільки після досягнення достатнього рівня загального фізичного розвитку.

Динаміка та темпи розвитку гри суттєво впливають й на показники інших сторін підготовленості. Високий відсоток реалізації кидків, якість виконання передач та феноменальне використання дриблінгу вказує на необхідність постійного пошуку шляхів підвищення рівня *техніко-тактичної підготовленості* гравців. Складовими техніко-тактичної підготовки вважатиметься:

1) вміння виконувати складні або нові рухи з одночасними залученням всіх кінцівок та м'язів тулуба в різних вихідних положеннях (опорному та безопорному);

2) постійне вдосконалення технічної майстерності;

3) оволодіння спеціальними технічними прийомами, які притаманні певним ігровим функціям;

4) поступове збільшення швидкості виконання різних технічних прийомів їх поступовим доведення його до максимально мінімального часу;

5) виведення техніки виконання різноманітних прийомів на рівень високої стабільності без реагування на психологічні та функціональні подразники;

б) формування вміння відтворювати різні поєднання прийомів в певних ігрових зв'язках.

Техніка виконання прийомів удосконалюється у рухливих, підготовчих, навчальних іграх та змаганнях. Удосконалення прийомів у навчальних та підготовчих іграх передбачає використання тактичних знань і вмінь баскетболістів. У зв'язку з цим одночасно вивчаються і тактичні особливості використання прийомів у грі.

На етапі вдосконалення техніки гри передбачають:

- багаторазове повторення прийомів у різноманітних ігрових ситуаціях з відповідною варіативністю їх виконання:

- виконання прийомів в умовах значного дефіциту часу;
- тренування з урахуванням вибраних тактичних комбінацій;
- виконання активної протидії захисника під час гри.

Засвоєння техніко-тактичних складових змагальної діяльності зазвичай починається з оволодінням ігрових дій в нападі. Оволодіння захисними діями також починається зі стійки і особливостей пересування. Згодом вивчається оволодіння м'ячем: виривання, вибивання, накривання, перехоплення м'яча та фінти.

Інтегральна підготовка представляє собою поєднання різних видів підготовки баскетболістів. Мета її полягає в максимальній реалізації тренувального ефекту технічної, тактичної, фізичної підготовки у цілісній ігрові та змагальній діяльності баскетболістів. Ігрова підготовка є інтегральною формою підготовки баскетболістів. Її завдання – здійснення зв'язку між усіма видами підготовки; досягнення стабільності ігрових навичок у складних умовах.

Головними методами інтегральної підготовки є ігровий, змагальний, взаємоспоріднених впливів, а вищою формою – навчальні, контрольні та змагальні ігри.

Засобами інтегральної підготовки слугують вправи, що межують з двома або більше видами підготовки; вправи з чергуванням різних за характером рухів, спрямованих на розв'язання різноманітних завдань техніко-тактичного характеру, навчально-тренувальні ігри, контрольні та календарні змагання.

Інтегральна підготовка завершує процес підготовки до головного змагання року. Залежно від цільового призначення у системі підготовки баскетболістів змагання розподіляються на контрольні, підвідні, основні.

Інтегральна підготовка суттєво впливає на впевнене застосування опанованих технічних прийомів та тактичних дій у складних умовах змагальної діяльності. В підготовці баскетболістів високої кваліфікації інтегральна підготовка є основної у тренувальному процесі, особливо на передзмагальних етапах підготовчого та у змагальному періоді.

1.2. Основи тактичної підготовки баскетболістів.

Вивчення закономірностей ведення спортивної боротьби відповідно до рангу змагань розподіляється на стратегію і тактику.

Стратегія – це сфера практичної діяльності тренера, що пов'язана з мистецтвом підготовки команди до змагань та управління нею під час участі у них.

Тактика (від грецького «taktika») – мистецтво ведення військових дій безпосередньо в ході сутички.

На сьогодні в спортивних іграх взагалі та в баскетболі зокрема тактикою змагальних дій є узгодженість технічних дій, як окремих баскетболістів так і всієї команди. Тактична побудова гри складається з засобів, способів і форм ведення спортивної боротьби, що раціонально використовуються з урахуванням конкретних завдань, котрі виникають

під час гри з конкретними суперниками. Тактика займає підпорядковане положення щодо стратегії.

Основними складовими змагальної діяльності в баскетболі, під час гри, є специфічні прийоми, які виконуються як в нападі так і в захисті. Головним завданням під час ведення змагальних дій є узгоджені взаємодії групи баскетболістів (тактичні комбінації) або усієї команди (системи гри).

Під комбінацією розуміють вивчені раніше та узгоджені взаємодії групи гравців або цілої команди в межах конкретної системи, які дозволяють створити для гравця або групи гравців максимально сприятливих умов для виконання атакуючих дій. Різноманітні комбінації, зазвичай, використовуються під час створення оптимальних умов для дій у нападі або у захисті (введення м'яча у гру, виконання штрафних тощо).

Тактичний план на гру передбачає чітке розуміння розташуванням гравців на майданчику і розподілом обов'язків між ними з метою максимальної ефективності власних дій.

В сучасному баскетболі, де головною метою гри є закидання м'яча в кошик суперника й захист власного кошика від атак суперника, тактика гри в баскетбол поділяється на тактику нападу та тактику захисту.

Тактика гри в нападі та тактика гри в захисті абсолютно рівноцінні за своїм значенням. Це обумовлено тим, що маючи максимально «гострий» напад з снайперами на чолі не можна стверджувати та гарантувати перемогу в матчі маючи слабкий захист та неузгоджену дію всіх гравців. За статистичними даними протягом гри кожна команда виконує практично однакову кількість атак кошика суперника. Тому при певних прогалинах в лінії захисту або лінії нападу говорити про перемогу на змаганнях практично не можливо. Тільки збалансованість

тактичних дій, як в нападі так і в захисті (розуміється, при відповідному рівні техніки), може привести до успіху.

Оволодіння тактичними навичками повинно проходити паралельно вивченню техніки гри.

Залежно від принципу організації дій гравців, у кожному розділі є такі групи дій – індивідуальні, групові та командні (рис. 1.1.).

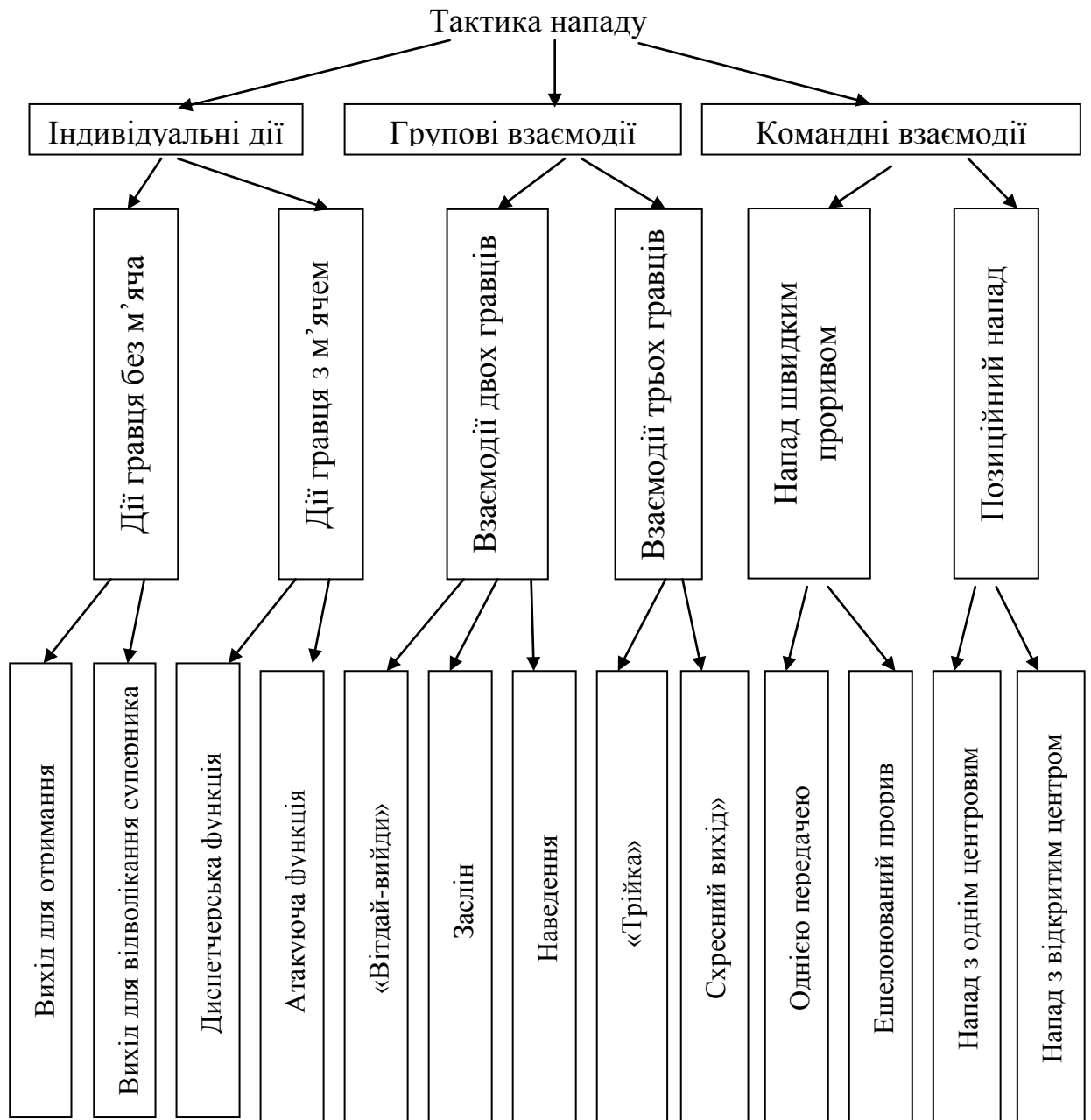

Рис. 1.1. Класифікація тактики гри в нападі (за Л.Ю. Поплавським)

За правилами баскетболу, команда повинна виконати кидок по кошику суперника не пізніше ніж 24 секунди з моменту оволодіння м'ячем. З-за цього тактика нападу повинна ґрунтуватись на швидких та конкретних взаємодіях декількох гравців, в протиположності чому захисники будують свої руйнівні дії.

Індивідуальні тактичні складаються з наступного: переміщення на вільне місце для отримання м'яча або відволікання уваги захисника на себе, звільнення певної частки майданчика, які забезпечують успішні дії партнерів, постановка заслонів, “наведення” чужого захисника на одного з своїх гравців, боротьба за м'яч, який відскочив від кошика, ведення м'яча, передачі, кидки по кошику.

Для виходу на вільне місце гравець використовує ривки, відволікаючими рухами, зупинками, поворотами, бігом зі зміною швидкості та напрямку руху.

Під час виконання групових тактичних взаємодій необхідно застосовувати певні типові блоки, які лягають в основу фундаменту комбінаційної гри команди. Під час групових взаємодій відбувається поєднання творчого та інноваційного з раціональних та дисциплінованих підходами до гри. Всі групові тактичні взаємодії, зазвичай, базуються на взаємодіях двох або трьох гравців.

Командні тактичні дії складаються з двох напрямків: нападу швидким проривом (коли напад випереджає захист) та позиційного нападу (коли кожен гравець в нападі грає згідно певних позицій на майданчику). В сучасному баскетболі всі гравці розподіляються за певними ігровими функціями на майданчику – захисники (плеймейкери), нападники та центрові гравці.

Команда, яка заволоділа м'ячем починає готувати свої дії для завершального кидка по кошику.

Просуваючись вперед до кільця суперника атакуючі гравці займають винахідні позиції, які передбачені планом гри. Нападаючим

не слід збиратись на одній частці майданчику, так як це ускладнить їх дії, обмежить їх ініціативу і полегшить задачі захисників.

Переміщення нападників залежить від дій партнерів, від міста знаходження м'яча, від дій захисників, від обраної в даному матчі системи гри.

Успіх команди багато в чому обумовлений доброю ігровою дисципліною та взаєморозумінням усіх гравців [8, 15].

Остаточний результат баскетбольного матчу залежить не лише тільки від того скільки очок набрала команда але і скільки пропустила, тобто від того наскільки успішно вона захищалась.

Гра в захисті на така ефектна, як в нападі, тому новачки часто відносяться до відпрацювання захисних тактичних варіантів з недостатнім прагненням, віддаючи перевагу атакуючим діям.

Від того, наскільки грамотно кожен гравець виконує свої захисні функції, наскільки глибоко він розуміє маневри своїх партнерів, залежить в цілому гра усієї команди в захисті. Ця гра складається від з безлічі окремих моментів, починаючи з індивідуальних дій кожного гравця і закінчуючи продуманими комбінаціями усієї команди.

Тактика захисту також, як і тактика нападу, складається з індивідуальних, групових та командних дій (рис. 1.2.).

Індивідуальні дії. Ці дії є фундаментом оборони команди в цілому та повністю залежать від засвоєння кожним баскетболістом техніки захисту. Велику роль тут грає правильна захисна стійка. За допомогою цієї стійки гравці команда, яка захищається, повинні: помішати противнику отримати пас, відібрати в нього м'яч, не дати противнику можливості виконати кидок по кошику, перешкодити ведення суперником м'яча, підібрати м'яч, який відскочив від щита.

Тактичні дії захисника починаються вже з його місця розташування по відношенню до нападника. Захисник повинен розташовуватись між суперником та своїм кошиком.

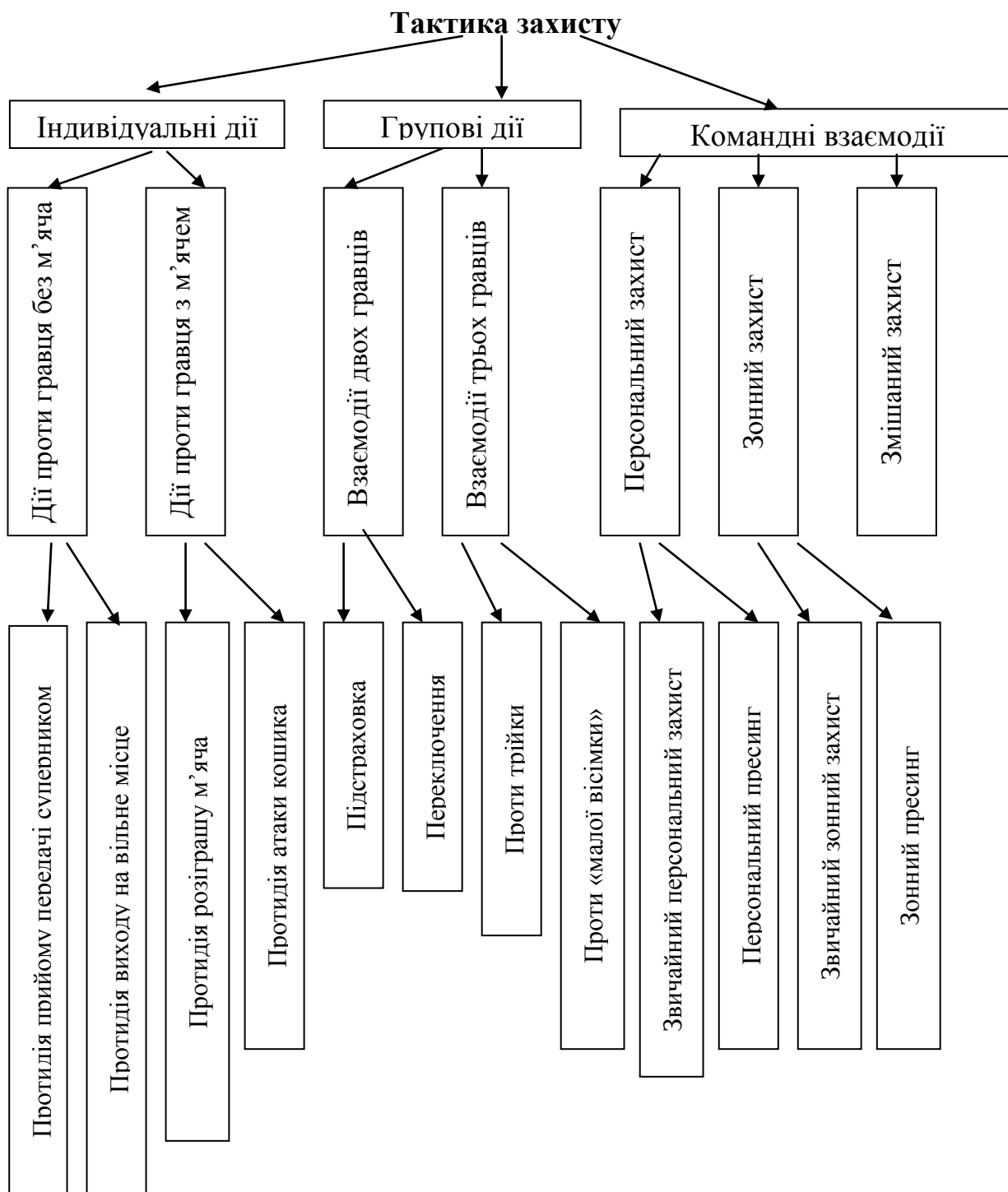

Рис. 1.2. **Класифікація тактики гри в захисті** (за Л.Ю. Поплавським)

В усіх випадках персональної опіки захисник не повинен випускати з поля зору ні свого суперника ні м'яч. Захисник зобов'язаний завжди діяти активно, ставлячи свого підлеглого в скрутне становище, не даючи йому можливості грати вільно, виконувати задуманий маневр. Щільною опікою суперника, який не володіє м'ячем, досягається те, що він,

втрачаючи самовладання і не маючи можливості отримати м'яч, починає багато і метушливо переміщуватись по майданчику, що порушує в цілому дії команди противника.

Захисник, щільно опікаючи гравця з м'ячем може тим самим заставити його діяти в певному обмеженому напрямку. Він досягає це тим, що не перешкоджає супернику рухатись в цьому певному напрямку, в той же час закриваючи корпусом, руками та ногами всі інші шляхи. Дуже важливо для захисника вміти протидіяти кидку по кошику. Він повинен діяти по різному, в залежності від того, вів нападаючий м'яч перед кидком, чи ні.

Захисник повинен активно протидіяти і гравцю, який намагається передати м'яч своєму партнеру. Безпосередня близькість захисника до нападаючого, безперервні спроби вибити або вирвати в нього м'яч сильно ускладнюють нападаючому правильний швидкий вибір партнера.

Боротьбу за оволодіння м'ячем, який відскочив від щита, повинні вести всі гравці команди, яка захищається, не залежно від росту. Тільки в цьому випадку можна досягти успіху. Якщо суперник намагається проникнути під кошик для оволодіння м'ячем, захиснику слід стати на його шляху, щоб не дати йому можливості опинитись ближче себе до щита. Одразу після цього захисник повинен почати активні дії для безпосередньої участі в боротьбі за оволодіння м'ячем.

Групові дії в захисті включають в себе підстраховку, переключення на іншого суперника, звільнення від заслону, а також різні взаємодії, як при однаковій кількості гравців захисту та нападу, так і при чисельній меншості тих хто захищається.

Існує декілька тактичних схем гри командних дій в захисті. До таких систем відносяться персональний, зонний та змішаний захист, при чому кожна з систем має по декілька варіантів. Та або інша система захисту диктується, як можливостями противника, так і своєї команди.

1.3. Особливості вибору тактики на гру баскетбольної команди.

Обрання тактичної схеми на гру обумовлюється різноманітними факторами, серед яких є можливості власної команди та команди суперника. Лише тільки при умові узгодження цих даних можна приступати до обрання тактичної побудови дій. Проте під час змагань гравці можуть зробити певні відхилення від чітко визначеного плану на гру при умові, що це призведе до позитивного результату команди. Такі відхилення залежать від ситуації на майданчику (суперник втопився, в нього залишились тільки запасні гравці та ін.), а також від рахунку, від кількості часу який залишився до кінця матчу.

Формування тактики на гру відбувається на основі можливостей власної команди та можливостей команди суперників.

Ефективність змагальної діяльності багато в чому залежить від можливостей команди передбачити дій суперників як до матчу так і безпосередньо під час його проведення. Вміння визначити продовження ігрової ситуації одразу після початку ігрового моменту є основним аспектом ефективності змагальної діяльності баскетболістів під час гри. Якість ведення змагальних дій залежить від низки факторів, які обумовлені отриманими знаннями, вміннями та навичками, які досягаються під час тренувального процесу. Здебільшого це залежить від можливості баскетболіста заздалегідь обрати місце на майданчику, здатності втримати рівновагу під час виконання різних дій, вміння швидко та раціонально приймати рішення, які дадуть змогу правильно відповісти на ситуацію, що склалась.

Під час змагань відбуваються моменти коли відповідь на будь-яку дію суперника не дозволяє досягти бажаного результату, тоді спортсмен повинен передбачити її на раніше прийняти відповідне рішення, яке дасть змогу досягти бажаного ефекту.

Ефективність прийнятого рішення, манера ведення змагальних дій багато в чому залежить від впевненості баскетболіста у власних діях та

рівня психологічної готовності до ситуації, що склалась, а також від рівня тактичної підготовленості спортсмена. Зазвичай ефективність використання різних тактичних схем та комбінацій залежить від інтелектуальних здібностей спортсменів, від психологічної стійкості, швидкості прийняття рішень систематичності та послідовності діяльності спортсменів. Саме тому ефективність процесу тактичної підготовка багато в чому обумовлюється рівнем формування в баскетболістів психологічної стійкості, механізмів диференціації отриманої інформації, швидкості її переробки.

Висновки до першого розділу. За останній час гра значно інтенсифікувалась, що підтверджується наявністю в змагальних діях великої кількості атлетичного баскетболу, підвищенням певної мобільності гравців під час гри, швидкісним переходом від захисту до нападу та навпаки. Проте рівень підготовленості команд доволі сильно відрізняється. Трапляються випадки коли команда, яка має більш низькі показники в фізичній підготовленості виграють гру за рахунок раціонального використання власних можливостей та максимально зменшує сильні сторони команди суперників.

Сучасні тенденції гри визначають спрямованість до високих результатів, яке можна досягти тільки в процесі всебічної техніко-тактичної підготовки баскетболісток. Тактичні схеми гри гравців екстракласу відрізняється високим рівнем стабільності виконання, надійністю виконання технічних прийомів, які визначаються високою точністю протягом багатоденного турніру, від матчу до матчу без істотних негативних відхилень.

Техніко-тактична підготовка баскетболістів вимагає від спортсмена вміння виконувати різноманітні прийоми в чітко обґрунтований момент гри. Техніко-тактична майстерність базується на здатності спортсмена максимально швидко отримати інформацію, проаналізувати її, та прийняти оптимальне рішення.

Раціональний підбір тактичного малюнку гри суттєво впливає на ефективність змагальної діяльності та отримання позитивного результату на змаганнях. Тому в системі підготовки баскетболісток, коли вже сформовані основи фізичної та технічної підготовленості, необхідно особливу увагу приділяти саме вдосконаленню тактичної та психологічної підготовленості.

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

2.1. Організація дослідження.

Написання кваліфікаційної роботи для отримання рівня вищої освіти «бакалавр» ми почали в вересні 2020 року коли визначились з напрямком дослідження та темою. В подальшому нами були сформульовані об'єкт та предмет дослідження, поставлена мета та відповідно до мети сформулювали завдання експериментальної частини роботи. Виконання експериментальної частини дослідження умовно можна поділити на декілька етапів.

На першому етапі нами був проведений детальний аналіз та узагальнення спеціальної методичної та наукової літератури, яка висвітлює питання особливостей підготовки студентів-баскетболістів, ведення ігрової діяльності в змаганнях проти різних суперників, особливостей вибору стратегії та тактичну побудову команд в залежності від їх можливостей.

Другим етапом стало визначення контингенту дослідження і проведення запису відеоігор двох студентських команд, які виступали в студентській баскетбольній лізі України. В дослідженні ми аналізували по дві гри кожної команди з різними суперниками. Після чого ми, за допомогою спеціальних статистичних протоколів та методів математико-статистичної обробки результатів, провели аналіз побудови тактичних дій в нападі та в захисті та визначили пріоритетні напрямки ведення спортивної боротьби. В ході подальшої роботи ми порівняли отримані дані команд між собою з метою визначення комбінацій, які найбільш часто використовуються в змагальній діяльності баскетболістів тієї або іншої команди.

Завданням третього етапу стало визначення особливостей тактичної побудови гри студентських баскетбольних команд, які представляють

південний зону чемпіонату України. По закінченні дослідження ми узагальнили існуючі командні тактичні взаємодії і визначили ефективні тактичні схеми та умови їх застосування.

Контингент дослідження. При проведенні дослідницької частини роботи ми вивчали особливості гри провідних студентських баскетбольних команд півдня України. В ході дослідження ми спостерігали за іграми збірних команд «ХДУ» (м. Херсон) та «ОДМА» (м. Одеса). Нами були проаналізовано по одній грі кожної з команд з різними суперниками та особиста зустріч між цими командами.

Суперником студентської команди Херсонського державного університету стала команда Центральноукраїнського державного педагогічного університету ім. В. Винниченко, а суперником студентської баскетбольної команди Одеської державної морської академії стала команда Одеського національного економічного університету.

Збірна Херсонського державного університету другий рік приймає участь у змаганнях і сформована з доволі молодих гравців. Проте на сьогодні команда активно розвивається й активно залучає до своєї команди досвіджених спортсменів, які мають досвід підготовки в спеціалізованих спортивних закладах України. Керівництво командою здійснює провідний викладач та тренер Євгеній Стрикаленко.

Студентська баскетбольна команда Одеської державної морської академії має значні традиції та досвід виступу на змаганнях високого рівня. Гравці команди мають досвід виступу за команди першої та вищої ліги України, а також є переможцями Всеукраїнських змагань на дитячому та юнацькому рівні. Очолює команду досвідчений тренер Олександр Перватов.

Аналізуючи склад команд ОДМА зазначимо, що команда доволі збалансована має стабільний та рівноцінний склад. До стартової п'ятірки входять гравці різного віку з різних спортивних шкіл, які навчались

баскетболу за різними методиками. В команді є ярко виражені лідери, які максимально ефективно виконують ігрові функції. Також до складу команди входять баскетболісти, які завдяки власним зусиллям закидають значну кількість очок та роблять велику кількість перехоплень за гру. В команді також є гравці «сильною» стороною гри яких є захисні дії. Слід відмітити, що в даній команді гарно збалансовані досвід та молодість, що дозволяє виконувати складні тактичні взаємодії та досягти максимальних змагальних результатів.

При детальному аналізі складу команди ХДУ зазначимо, що на відміну від студентської збірної ОДМА більшість гравців значно молодші за віком і відрізняють відсутністю досвіду. Лише тільки два спортсмени досягли 22-річного віку. В команді також існують лідери, як в атакувальних так і в захисних діях.

Стосовно антропометричних показників зазначимо, що команда більш висока та потужна. Більшість спортсменів мають атлетичний вигляд та активно використовують це в грі. Всі гравці виконують певні функції на майданчику, які спрямовані на досягнення максимально високих результатів.

Підсумовуючи контингент дослідження зазначимо, що так як це студентські команди, то їх гравці доволі молоді. Щорічно склад команд оновлюється на 15-20 % у зв'язку з завершенням навчання в ЗВО. Це свідчить про те, що зіграність команди постійно знаходиться в стадії формування. Вибір та стилю тактичної побудови на гру багато в чому залежить від можливостей гравців команди.

2.2. Методи дослідження

Для вирішення поставлених завдань використовувались наступні методи дослідження:

- аналіз та узагальнення літературних джерел (проаналізовано значна кількість науково-методичних джерел з питань тактичної підготовки баскетболісток);
- методи визначення тактичної побудови гри;
- методи математичної статистики.

На сьогодні за даними провідних фахівців з баскетболу, найвищий рівень тактичної підготовленості мають спортсмени, які займаються баскетболом не один рік й вже досягли достатнього рівня технічної та фізичної підготовленості та маю певний досвід виступи на змаганнях як регіонального так і Всеукраїнського рівнів. Відповідно дослідження особливостей тактичної побудови гри студентів-баскетболістів здебільшого проводилось на основі перегляду дій даних студентських команд в грі проти різних суперників, які проходили під час зональних змагань чемпіонату України південного регіону в м. Одеса в 2019 році.

В ході проведення експериментальної частини роботи нами були проаналізовані ігри студентських команд: Херсонського державного університету та Одеського державної морської академії. Дослідження проводилось на основі безпосереднього перегляду та аналізу відеозаписів двох ігор однієї команди з різними суперниками, що використовують різні тактичні схеми та комбінації.

В нашому дослідженні ми вивчали особливості будови тактичних дій та взаємодій студентських команд сезону 2018 – 2019 років. А саме нами були досліджені особливості командних взаємодій як в нападі так і в захисті, а також пріоритет групових або командних взаємодій. При аналізі відеозйомки ми досліджували кількість атак виконаних позиційно (через центрального, через подвійний центр або без центрального) та нападів виконаних різновидами швидких проривів (через центр або з застосування флангів).

Позиційний напад. Під час гри швидкий прорив вдається провести не завжди, тому що суперник встигає організувати командну оборону і

прикрити всіх гравців нападу. У цьому випадку команда має використати одну з форм позиційного нападу, під час котрого нападаючі намагаються переграти організований захист суперника.

Головний принцип системи позиційного нападу – ведення атаки з позицій, котрі визначені для дій гравцям різних ігрових амплуа команди.

У позиційному нападі склалось дві системи командних дій: через центрального гравця і без центрального гравця. Основними варіантами позиційного нападу є напад через одного центрального або двох центрових та напад за допомогою заслонів.

Напад через одного центрального представляє собою тактичні взаємодії в яких вся гра будується на центральному гравці, який повинен бути високого росту, мати гарні фізичні дані, вміти добре стрибати, вільно орієнтуватись на майданчику, володіти технічними елементами.

Командні взаємодії з одним центровим визначаються його розташуванням в зонах нападу. Високий і результативний центровий може розташуватись безпосередньо близько від щита суперника – у нижній частині, в середній частині і у верхній частині штрафного майданчику.

При розташуванні центрального в карному майданчику, ближче до лицьової лінії, партнери з передньої і задньої лінії намагаються створити умови, головним чином, центральному для завершення атаки. Розташування у центрального гравця безпосередньо в карному майданчику дозволяє активно атакувати і допомагати звільнятись партнерам для виведення їх на вільне місце. Під час розташування на лінії штрафних кидків центровий гравець виконує, головним чином, заслони, передачі, наведення.

Напад через двох центрових. В команді одночасно можуть грати і два центрових. В такому випадку можуть бути різні варіанти їх розташування на майданчику під час атаки — центрові з обох сторін області штрафного кидка, центрові з однієї сторони області штрафного

кидка, один центровий збоку від області штрафного кидка, інший на лінії штрафного кидка.

Напад за допомогою заслонів. Ефективним способом атаки є напад з використанням заслонів. В свою чергу такий напад підрозділяється на напад за допомогою одного заслону та напад за допомогою двох заслонів. У цих позиціях реалізується один з основних принципів сучасного баскетболу в атаці – постійне пересування гравців. Після виконання ряду переміщень партнери по команді одночасно зосереджуються в одному місці, що дозволяє команді продовжувати атаки, не гаяти часу на повторне початкове розташування гравців на флангах. Напад без центрових гравців. У цій системі нападу застосовується широке розташування нападаючих по периметру зони нападу. Це дозволяє виконати різні типи атакуючих маневрів.

Напад швидким проривом. Сучасний баскетбол немислимий без нападу швидким проривом. Цей спосіб атаки є на озброєнні майже усіх провідних команд, але відсоток використання різних видів стрімкого нападу різний. Сутність побудови швидкого прориву полягає в тому, що гравці команди повинні перевести м'яч з власної половини поля на половину суперника за мінімально короткий проміжок часу. Дане переведення дає можливість або виконати атаку без суттєвого супротиву, а також отримати чисельну перевагу перед кошиком суперника.

Найбільш часто та ефективно проведення швидкого прориву відбувається після перехоплення м'яча суперників, оволодіння м'ячем під час відскоку на своєму щиті і вкидання м'яча із-за меж майданчика після закинутого м'яча суперником.

Існують напад швидким проривом одним гравцем, швидкий прорив після розіграшу спірного кидка, прорив уздовж бокової лінії та ін.

Одним з найскладніших видів швидкого прориву є ешелонований прорив.

Проведенні стрімкого прориву одним гравцем. Проведення швидкого прориву одним гравцем – один з найпростіших варіантів. У ситуаціях, коли є передумови для прориву, один з гравців стрімко біжить до кошика суперника, а гравець, котрий оволодів м'ячем, довгою передачею виводить партнера на кидок з близької відстані.

Ешелонований прорив. Цей спосіб проведення швидкого прориву характеризується тим, що команда створює чисельну перевагу, атакуючи великими силами – четверо проти трьох, п'ятеро проти чотирьох. Але, як правило, ешелонований прорив розвивається і завершається в умовах чисельної рівноваги атакуючих і захисників з використанням типових комбінацій двох і трьох гравців. Велика кількість гравців, які беруть участь у проведенні прориву широким фронтом двома послідовними ешелонами, дають команді можливість створити руйнівний тиск на оборону суперників. Найпростіший спосіб ешелонованого прориву полягає у тому, що гравці першого ешелону своїми активними діями притискують захист до щита, забезпечуючи умови для кидків з відстані 3 – 5 метрів для гравців, які пересуваються у наступних ешелонах. Гравці першого ешелону намагаються розосередити захисників по усьому фронту атаки і відволікають увагу суперників своїми активними діями, створюючи гравцям другого ешелону «коридор» для проходу під щит.

При дослідженні тактичних схем гри необхідно дослідити, як особливості дій в нападі, так і взаємодії, які відбуваються і в захисті.

Командний захист – це узгодженні зусилля п'яти гравців оборони, що спрямовані на запобігання взяття свого кошика суперником. Командний захист протистоїть діям суперника, що розвиваються під час швидкого прориву, позиційного нападу, «заморожування» м'яча, розіграшу спірного, вкидання із-за меж майданчика і виконання

штрафних кидків. Командні тактичні взаємодії в захисті поділяються на: персональний захист, зонний захист, змішаний захист, персональний та зонний пресинг.

Персональна система захисту. В основі цієї системи – персональна відповідальність кожного гравця команди за дії визначеного суперника. Розподіл підопічних здійснюється з урахуванням рівня різних сторін підготовки гравців відповідно до їхніх ігрових функцій у команді. Головну увагу захисник зосереджує на своєму підопічному, безперервно контролюючи його дії, незалежно від того, володіє він м'ячем чи ні.

У сучасному баскетболі, коли в атаці застосовуються безперервні переміщення гравців у нападі, різноманітні заслони, швидкий прорив і позиційний напад, захисникам дуже важко утримати нападаючих. Тому велика кількість команд в захисних діях активно використовують зонний захист.

Зонна система захисту полягає у використанні територіального принципу організації оборони і основана на відповідальності кожного з захисників за визначені зони майданчика. Для цього частини майданчика розподіляють на декілька зон, у кожній з яких розташовується один захисник. Він відповідає за дії суперника, який з'явився у його зоні і, у випадку необхідності, пересувається до сусідньої зони для допомоги партнерам. Кожний з гравців стає обличчям до м'яча і пересувається одночасно з кожною передачею м'яча, безперервно узгоджуючи свою позицію з позицією м'яча.

Пересування захисників від позиції нападаючого, який отримує м'яч. Якщо суперник знаходиться у позиції, зручній для кидка, то найближчий захисник має завадити нападаючому отримати м'яч, намагаючись його перехопити. Захисники розташовуються у позиціях, що надають нападаючим мінімум переваги.

В сучасному баскетболі активно застосовується персональний та зонний пресинг, який характеризується протидією захисників по усьому

майданчику або на його половині. Агресивні дії проводяться одночасно про усіх нападаючих незалежно від місця розташування і володіння м'ячем. захисник рухається щільно до підопічного.

Методи математичної статистики. У процесі статистичної обробки результатів дослідження визначалась статистична характеристика, як середнє арифметичне \bar{X} . Дана величина обчислюється шляхом додавання всіх одержаних значень (варіант) і ділення обчисленої суми на кількість випадків (n). Середня арифметична обчислюється за формулою:

$$\bar{X} = \frac{\Sigma V}{n},$$

де \bar{X} - середня арифметична; Σ - знак суми; V – одержані у дослідженнях значення (варіанти); n – кількість значень (варіантів).

Паралель з цим при підрахунках кількості виконаних тактичних схем та порівнянні різних команд, нами використовувались відсоткові показники, які визначались за певною формулою:

$$X_B = \frac{B \times 100\%}{A},$$

де A – загальна кількість показників; B – кількість показників, відсоток який необхідно визначити; X_B – відсоток показників B по відношенню до кількості A .

РОЗДІЛ 3

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

3.1. Дослідження тактичної побудови гри студентської баскетбольної команди «ОДМА».

Не можна не погоджуватись з думкою багатьох фахівців з баскетболу, що від рівня підготовленості та майстерності команди залежать їх досягнення на змаганнях. Наше дослідження ми проводили на баскетболістах, які виступають в чемпіонаті України серед студентських команд.

Відповідно до завдань експериментальної частини роботи ми проаналізували особливості стратегії та тактики команди «ОДМА». Дослідження проводилось на основі безпосереднього аналізу ігор та аналізу відеозаписів ігор команд з різними суперниками, які характеризувались і різними складами команд і схильністю ведення спортивної боротьби. Не визираючи на той факт, що значну кількість ігор команди проводять на власному майданчику, де відбувається підтримка власних трибун, для об'єктивності отриманих даних в нашому дослідженні ми визначили особливості гри на нейтральних майданчиках під час проведення зональних змагань південного регіону. Це вимагає від тренерів прояву максимальної реалізації усіх видів підготовки від фізичної до тактичної.

При вивченні тактичної побудови гри команди «ОДМА» ми аналізували ігри з командами «ОНЕУ» та «ХДУ». Не зважаючи на те, що команди розташовувались в різних частинах турнірної таблиці всі вони намагаються потрапити до фінальної частини студентської баскетбольної ліги.

Особливості тактики гри студентської баскетбольної збірної ОДМА під час зональної частини чемпіонату України серед студентських команд представлені в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1.

Показники різних тактичних взаємодій команди «ОДМА»

Тактичні взаємодії		Проти команди	
		«ОНЕУ»	«ХДУ»
В нападі	Напад через центрального, %	26	31
	Напад за допомогою заслонів, %	18	15
	Напад за рахунок індивідуальних дій, %	43	42
	Напад швидким проривом однією передачею, %	10	8
	Ешелонований швидкий прорив, %	3	4
В захисті	Персональний захист	92	91
	Персональний пресинг	8	9
	Змішаний захист	-	-
	Переключення	32	38
	Підстраховка	7	10
	Індивідуальні дії	61	52

Аналіз тактичної побудови гри «ОДМА» свідчить, про те, що в більшості випадків атаки виконувалось за рахунок гри центрального гравця (28 %), атаки в яких використовувались два та більше заслонів відбувались у 17 % випадків і нарешті 42 % атак відбувалось за рахунок індивідуальних тактичних дій та індивідуальної майстерності гравців. При цьому команда в середньому за гру виконувала 12 – 13 % нападів швидким проривом, серед яких домінував стрімкий напад за допомогою однієї передачі.

Відносно тактичних дій команди в захисті відмітимо, що в іграх студентської баскетбольної ліги практично не використовується зонний захист, по-друге в середньому баскетболісти з «ОДМА» в 91 % випадків використовували звичайний персональний захист і лише в 9 % персональний пресинг. Стосовно групових взаємодій гравців в захисті видно, що більшості вони використовували нескладні взаємодії, які

обмежувались переключенням і значно менше підстановкою. Захист команди базувався переважно на індивідуальних тактичних діях яких в середньому за матч складало 56 %.

Узагальнюючи результати проведеного спостереження необхідно зазначити, що тактична побудова гри баскетболістів команди «ОДМА» носить більш швидкісний та атлетичних характер, більшість атак будується на основні використання нескладних двоходівок або взагалі з використанням індивідуальної майстерності гравців. В захисті команда намагається застосовувати лише тільки персональний захист з використанням іноді персонального пресингу.

3.2. Дослідження тактичної побудови гри студентської баскетбольної збірної «ХДУ».

Аналогічно до проведеного дослідження з командою «ОДМА» ми визначили тактичну побудову гри й студентської збірної «ХДУ», яка також веде активну боротьбу за потрапляння до плей-офф студентської баскетбольної ліги України. В змаганнях південної групи приймають участь найкращі команди півдня України за Запоріжжя.

При дослідженні особливостей тактики гри команди «ХДУ» ми спостерігали за діями проти команди «ЦДПУ ім. Вініченка та «ОДМА». Всі ігри проходили в рамках студентської ліги України й характеризувались запеклою боротьбою.

Особливості тактичної побудови гри команди «ХДУ» під час зазначених змагань представлені в таблиці 3.2.

Аналіз ведення тактики гри команди «ХДУ», свідчить про те, що в нападі команда частіше використовує групові та командні взаємодії. Так напад через центрових гравців становив в середньому 19 %; напад з використанням двох та більше заслонів, або комбінований напад у 44 % випадків. Відносно застосування стрімкий проривів видно, що їх використання прямо пропорційно залежить від захисних дій команди

суперника і в команді «ХДУ» в середньому становить 14 % з перевагою ешелонованих проривів.

Таблиця 3.2.

Показники різних тактичних взаємодій команди «ХДУ»

Тактичні взаємодії		Проти команди	
		«ОДМА»	«ЦДПУ ім. Віниченка»
В нападі	Напад через центрального, %	20	18
	Напад за допомогою заслонів, %	41	47
	Напад за рахунок індивідуальних дій, %	25	21
	Напад швидким проривом однією передачею, %	6	4
	Ешелонований швидкий прорив, %	8	10
В захисті	Персональний захист, %	74	57
	Персональний пресинг, %	-	3
	Зонний захист, %	26	38
	Зонний пресинг, %	-	2
	Змішаний захист, %	-	-
	Переключення, %	35	24
	Підстраховка, %	37	21
	Індивідуальні дії, %	28	55

Захисні дії студентської збірної команди «ХДУ» в обох матчах значно відрізнялись. Це залежить від техніко-тактичних дій команди суперника в нападі. Так в захисті проти команди «ОДМА» гравці херсонської команди активніше застосовували персональний захист, а відповідно й більше відбувалось командних взаємодій (переключення – 35 %, підстраховка – 37 %). Індивідуальні тактичні дії спостерігались лише тільки у 28 % випадків.

Захист команди проти «ЦДПУ ім. Віниченка» був комбінований і складався з чергування персонального та зонного з невеликою перевагою персонального. Тренери команди намагались також

використовувати пресинг, як зонний так і персональний. З урахуванням такого ведення захисник дій, відбулись і зміни в командних взаємодіях. Індивідуальні тактичні дії використовувались у 55 % випадків, а підстраховка та переключення у 21 % та 24 % відповідно.

Узагальнюючи тактичну побудову гри команди «ХДУ» зазначимо, що в нападі більша увага приділяється командним тактичним взаємодіям з незначним проявом індивідуальних тактичних дій. В захисті команда однаково ефективно використовують різні способи захисту і персональний і зонний. В захисних діях також активно використовуються групові взаємодії серед яких можна виділити переключення та підстраховку.

Також невід'ємним є той факт що вибір тієї чи іншої тактичної схеми на гру відбувається в залежності від можливостей власної команди, особливостей гри команди суперника та умов проведення змагань (власний або чужий майданчик тощо). Тенденція сучасного баскетболу спонукає команди, тренерів та гравців використовувати більш комбінаційний баскетбол.

3.3. Особливості тактичної побудови гри команд в студентській баскетбольній лізі.

Прогнозування спортивних досягнень здійснюється на основі постійного та виваженого порівняння сил команди з силами суперників, досвіду змагальної боротьби, поглядів і можливостей головних суперників та визначеними можливостями команди.

Таким чином при виборі тактики гри команди необхідно спиратись на низку факторів, які зумовлюють ефективність та результативність гри. Проаналізувавши тактичні дії студентських баскетбольних команд України ми дійшли до певних закономірностей.

Особливістю гри команди «ОДМА» м. Одеса є використання атлетичного баскетболу де перевага надається силовій боротьбі за кожен

ігровий момент, кожен м'яч з значним проявом індивідуальних техніко-тактичних якостей баскетболістів. При такій грі використовується значна кількість групових тактичних взаємодій та дещо менше використовуються різні командні тактичні комбінації. Однак це повністю компенсується тим, що в командах є гравці високого класу, які спроможні самотужки приводити команду до перемоги. Даний спосіб ведення тактичних дій призводить до того, що більшість гравців є універсалами і будь-яка баскетболіст команди може стати лідером та повести команду за собою. В даній команді всі баскетболісти намагаються грати на одного гравця, а він в свою чергу привести її до перемоги.

Команда «ХДУ» м. Херсон, навпаки більш часто використовують комбінаційний баскетбол, де перемога досягається за рахунок різноманітних командних тактичних схем та тактичних розробок. Також дана команда активно використовує зонний захист, що в свою чергу значно розширює захисний потенціал команд і дає змогу використовувати сильні та уникати слабких сторін кожної з них.

В більшості атак команда комбінує та виводить на кидок гравця практично в ідеальних умовах, що можливе завдяки наявності в команді більш досвідчених гравців.

Підсумовуючи результати проведеного дослідження зробимо певні **висновки:**

❖ в іграх команди «ОДМА» привалюють індивідуальні тактичні дій, швидкісний перехід від захисту до нападу, використання нескладних групових взаємодій, які відрізняються високим відсотком реалізації кидків. Все це зумовлено раціональним поєднанням молодості та досвіду провідних гравців команди;

❖ гравці команди «ХДУ» навпаки більш схильні до комбінаційного баскетболу, як в нападі так і в захисті. Більшість атак відбувається після значної кількості передач та виведення гравця на «відкритий» кидок. В

захисних діях спостерігається активне використання зонного захисту, що дозволяє закрити всі слабкі сторони команди;

❖ при виборі ефективної тактики команди на гру необхідно враховувати низку факторів серед яких є – можливості власної команди (антропометричні показники гравців, збалансованість команди, універсалізація гравців, рівень фізичної та технічної підготовленості, тощо) та можливості команди суперника (особливості антропометрії суперників, стиль гри який проповідує команда суперник, рівень технічної та фізичної підготовленості, «довжина» лави запасних, тощо).

❖ використовуючи ефективну тактику гри можна досягти значних успіхів в баскетболі не маючи в своєму складі гравців екстракласу.

ВИСНОВКИ

1. Проаналізував науково-методична літературу з теми дослідження зазначимо, що в останній час гра значно інтенсифікувалась. Тактична підготовка баскетболістів передбачає оволодіння мистецтвом ведення спортивної боротьби. Вдалий вибір тактичної системи гри значно впливає на отримання позитивного результату для тієї або іншої команди. Тому в системі підготовки баскетболістів, коли вже сформовані основи фізичної та технічної підготовленості, необхідно особливу увагу приділяти саме вдосконаленню тактичної підготовленості.

2. Тактична побудова гри баскетболістів команди «ОДМА» носить більш швидкісний та атлетичних характер, більшість атак будується на основні використання нескладних двоходівок або взагалі з використанням індивідуальної майстерності гравців. В захисті команда намагається застосовувати лише тільки персональний захист з використанням іноді персонального пресингу. Тактична побудова гри команди «ХДУ» відрізняється тим, що в нападі більша увага приділяється командним тактичним взаємодіям. В захисних діях активно використовуються групові взаємодії серед яких можна виділити переключення та підстраховку.

3. Експериментально доведено, що тактика гри команд «ОДМА» та «ХДУ» відрізняється. Особливістю гри херсонської команди є те, що більшість атак базується на командних тактичних взаємодіях з незначним проявом індивідуальних тактичних дій. В захисті команди однаково ефективно використовують різні способи від персонального до зонного. В команді «ОДМА» домінують індивідуальні тактичні дій, швидкісний перехід від захисту до нападу, використання нескладних групових взаємодій, які відрізняються високим відсотком реалізації кидків. Все це зумовлено раціональним поєднанням молодості та досвіду провідних гравців команди

Проте, на наш погляд, визначення ефективності змагальної діяльності баскетболістів доволі складний процес. Перспективним напрямком подальших досліджень є вивчення шляхів вдосконалення тактичної та психологічної підготовки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бабушкин В.З. Подготовка юных баскетболистов / В.З. Бабушкин. — К.: Здоров'я, 1985. — 142 с.
2. Бабушкін В.З. Баскетбол у вузі. Навчальний посібник для вузів / В.З. Бабушкін. — Харків: Основа, 1992. — 168 с.
3. Волков Л.В. Теория и методика детского и юношеского спорта / Л.В. Волков. — К.: Олімпійська література, 2002 — 294 с.
4. Вуден Д.Р. Современный баскетбол / Д.Р. Вуден. — М.: Физкультура и спорт, 1997. — 58 с.
5. Дорошенко Э.Ю. Управление технико-тактическим мастерством в игровых командных видах спорта с учетом игрового амплуа / Э.Ю. Дорошенко // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. — 2011. — № 10. — С. 23 – 27.
6. Дорошенко Е.Ю. Тестування в системі педагогічного контролю технічної підготовленості баскетболістів / Е.Ю. Дорошенко, П.О. Шалфеев // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. — 2012. — № 5. — С. 63 – 67.
7. Зельдович Т.А. Подготовка юных баскетболистов / Т.А. Зельдович, С.А. Кераминас. — М.: Физкультура и спорт, 2004. — 216 с.
8. Зинин А.М. Первые шаги в баскетболе / А.М. Зинин. — М.: Физкультура и спорт, 1992. — 154 с.
9. Келлер В.С. Тактическая подготовка // Теория спорта. / В.С. Келлер, В.Н. Платонов — К.: Вища школа, 1987. — С. 187 – 196.
10. Корягин В.М. Баскетбол / В.М. Коряги, В.Н. Мухин. — К.: Вища школа, 1989. — 205 с.
11. Кузин В.В. Баскетбол. Початковий етап навчання / В.В. Кузин, С.А. Полиевские. - М.: Физкультура и спорт, 1999. — 133 с.
12. Леонов А.Д. Баскетбол / А.Д. Леонов. — К.: Радянська школа, — 1989. — 100 с.

13. Леонов А.Д. Тактическая подготовка баскетболистов / А.Д. Леонов. – К.: Наука, 1990. – 34 с.
14. Леонов А.Д. Методические рекомендации по организации, тактике и методике тренировки позиционного нападения в игре баскетбол / А.Д. Леонов, З.М. Хромаев. – К.: УГУФВС, 1995. – 32 с.
15. Марущак В.В. Спортивные игры / В.В. Марущак. – М.: Физкультура и спорт, 2005. – 269 с.
16. Минценберг Ф. Баскетбол. Игра и обучение / Ф. Минценберг. – М.: Физкультура и спорт, 2004. – 190 с.
17. Нестеровский Д.И. Баскетбол: Теория и методика обучения / Д.И. Нестеровский. – М.: Академия, 2006. – 336 с.
18. Пинхолстер Г. Энциклопедия баскетбольных упражнений / Г. Пинхолстер. – М.: Физкультура и спорт, 1988. – 288 с.
19. Портнов Ю.Н. Спортивные игры / Ю.Н. Портнов. – М.: Физкультура и спорт, 1995. – 336 с.
20. Сортэл Ник Баскетбол — 100 упражнений и советов для юных игроков / Ник Сортэл. – М.: Астрель АСТ, 2005. – 237 с.
21. Хромаев З.М. Говорят тренеры по баскетболу / З.М. Хромаев, Л.Ю. Поплавский, Е.В. Мурзин, А.В. Обухов. – К.: Пресса Украины, 2005. – 160 с.
22. Хромаев З.М. Тетрадь тренера по баскетболу / З.М. Хромаев, Л.Ю. Поплавский, Г.С. Защук. – К.: Пресса Украины, 2003. – 129 с.
23. Хромаев З.М. Упражнения баскетболиста / З.М. Хромаев, Е.В. Мурзин, А.В. Обухов, С.Г. Защук. – К.: Друкарня ДУС, 2006. – 128 с.
24. Чумаков П.А. Спортивные игры / П.А. Чумаков. – М.: Физкультура и спорт, 1996. – 407 с.
25. Яхонтов Е.Р. Баскетбол для всех / Е.Р. Яхонтов. – М.: Физкультура и спорт, 1984. – 30 с.

26. Яхонтов Е.Р. Юный баскетболист / Е.Р. Яхонтов. — М.: Физкультура и спорт, 1987. — 90 с.